

AN UNPUBLISHED LETTER OF JEREMIAS II, Patriarch of Constantinople

By
ANDREAS TILLYRIDES

It is not our intention to speak in detail about Patriarch Jeremias II because we have already examined his life and career in our previous study¹.

His wide and global interests, his involvement in the problems and matters of his time, such as his correspondence with the Tubinghem Theologians², his journey to Russia and the establishment of the Moscow Patriarchate³, together with his participation in the discussions about the Gregorian Calendar⁴, made him a well-known figure among the Europeans; these included not only Ecclesiastics but Politicians as well.

1. A. Tillyrides, 'Jeremias II Tranos, Patriarch of Constantinople (1535-1595)' in 'Εκκλησιαστικός Φάρος, 59 (1977), I-IV, pp. 242-265. Here we mentioned in particular also the following works: O. Kresten, *Das Patriarchat von Konstantinopel im Ausgghenden 16. Jahrhundert* Wien 1970; A. Diamandopoulos, 'Ο Μέγας Πατριάρχης Κων/πόλεως Ίερεμίας Β' ὁ Τρανός καὶ ἡ κατάστασις τοῦ Ἔθνους κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα, in *Θρακικά*, vol. 6 (1935), pp. 182-201; M. Gedeon, 'Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Πατριάρχην Ίερεμίαν Β' τὸν Τρανόν, in 'Εκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 32 (1912), pp. 194-197; Metropolitan Germanos of Sardis, Συμβολὴ εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς Καταλόγους Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως καὶ ἐξῆς, in 'Ορθοδοξία 9 (1934), pp. 176-184 and 212-216.

2. J. Geisius, *Dissertatio de destinata inter Constantinopolitanum Patriarcham Jeremiam et Theologos Witembergenses conjunctione*, Witembergae 1705; *Acta et scripta Theologorum Wirtembergensium et Patriarchae Constantinopolitani D. Hieremiae, quae utrique ab anno MDLXXVI usque ad annum MDLXXXI de Augustana Confessio inter se miserunt, graece et latine ab iisdem Theologis edita*, Witebergae 1584.

3. A. N. Mouravieff, *A history of the Church of Russia* (Eng. Translation by R. W. Blackmore, Oxford MDCCCXLII), pp. 284-324; Metropolitan Germanos of Sardis, Τὸ Ρωσικὸν Πατριαρχεῖον: Ἱδρυσις τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα, in 'Ορθοδοξία 20 (1945), pp. 27-34.

4. V. Perri, *Due date*, un' unica pasqa 1967, passim; M. Gedeon, *Κανονικαὶ Διατάξεις*, Constantinople 1888, pp. 34-40; G. Hofmann, *Griechische Patriarchen und Römische Päpste Untersuchungen u. Texte: Patriarch Jeremias II, in Orientalia Christiana Periodica*, vol. XXV, Rome 1932, p. 227 sq.

Moreover, the King of France, Henry III, wrote a letter to Sultan Murat the III in favour of Jeremias as follows: «Ce sont offices communs des princes amis d' interceder les uns envers les autres pour ceux de leurs sybjects et serviteurs qui peu considèrément se sont éloignés de leurs bonnes graces et moyenner qu' ils y puissent estre réintégrer, mesmement quand ils se prétendent justifier en leur innocence. Et ayant entendu le mauvais traitement qu' a receu ces jours passez le patriarch de Constantinople plus par l' animosité, malice et corruption de ses ennemis et malveillans que pour occasion par laquelle il aye deu encourir vostre indignation nous vous en avons bien voulu faire cette lettre et vous prier autant affectueusement que faire pouvons qu' il plaise à Votre Haltese se contenter de ce qu' il a souffert, rejeter les calomnies et impostures que l' on a voulu proposer contre lui et donner lieu à son innocence l' ayant d' icy en avant, à nostre prière et requeste en toute bonne et favorable protection, comme nous avons chargé le Snr de Germigny de vous faire entendre de notre part, auquel nous vous prions adjoûter pareille foy qu' à nous mesmes»⁵. The same Sultan will also receive a letter from the Tsar of Russia Theodore Ist about Jeremias⁶.

His position on the Calendar is known. Although in his first reply to the Pope he agreed to changing the calendar, he refused in the end to accept it, saying that this had been exploited for some propaganda or prosyletising activities.

We cannot in the historical research reach any final opinions, especially when dealing with the Patriarch of Constantinople under Turkish domination; it very often happened, however, for a new Patriarch to be accepted either by the help of the Ambassadors of Europe in the Great City — or in other cases through Roman Catholics or Protestants or Anglicans, or even by the offering of large sums of money to the Sultan.

Jeremias represented the Orthodox faith very highly vis-à-vis the attitude of Pope Gregory. We are in no doubt that Jeremias II stands out as one of the leading figures of the Great Church in Constantinople.

In this short study here we publish for the first time a letter of Jeremias which he addressed to the priests and Christian people of Ce-

5. E. Charrière, *Négotiations de la France*, Paris 1860, IV, p. 295.

6. Th. Vallianos, *Ἱστορία τῆς Ρωσσοικῆς Ἐκκλησίας*, Athens 1851, p. 354; W. Regel, *Supplement ad historia Russica monumenta*, Petropoli 1840, p. 150.

donia in the island of Crete. The letter is dated 1583, a date which indicates that he wrote it in the second term of his Patriarchate. It is an interesting letter because in it he deals with the strict canon law of the Orthodox Church on fasting and on various feasts of the Church. He concluded that they should follow the traditions of the Church. This was not the first time that the Patriarchs gave instructions to the inhabitants of Crete; in another encyclical letter, also to the inhabitants of the island, Jeremias I speaks on the subject of baptism and emphasized certain clarifications on the matter⁷.

7. «...ὅπερ ἐστὶ παράνομον τῆς ὀρθοδόξου πίστεώς τε καὶ τάξεως. Διὰ τοῦτο γράφομεν πρὸς ὑμᾶς πάντας καὶ ἀποφαινόμεθα ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν, μηδὲν τοιοῦτόν τι γένηται αὐτόθι ἀλλ' εἰς μόνος ἔστω ἀνάδοχος, ὡς οἱ Θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι διακέκρινται καὶ ὀρίζουσι... ὅς γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔτι ἐπιχειρήσει τοιοῦτόν τι ποιῆσαι ἀργία καὶ ἀφορισμῶ καθυποβληθήσεται καὶ ἐκκλησιαστικῶς παιδευθήσεται», (Mr. Harley 7002, f. 231).

T H E L E T T E R

Ἱερεμί(ας) Ἑλέω Θ(εο)ῦ
 ἀρχιεπίσκοπ(ος) Κωνσταντινουπόλε(ως)
 νέας ρώμης κ(αι) οἰκουμηνικ(ός)
 Πατριάρχης.

† ἐντιμότετοι ἱερεῖς οἱ ἐν κυδωνία τῆς π(ερ)φανοῦς κρήτης χρησιμώ-
 τ(α)τ(οι) ἀρχοντες κ(αι) ὁ λοιπὸς τοῦ Κ(υρίο)υ χρηστώνυμος λαός, υἱοὶ
 κατὰ πν(εύμ)α ἀγαπητοὶ ἡμῶν,

Χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη κ(αι) ἔλεος ἀπὸ Θ(εο)ῦ παντοκράτορος
 κ(αι) κυ(ρίο)υ ἡμῶν ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ.

Ἐνεφανίσθη, ἐνώπιον ἡμ(ῶν), συνοδικ(ῶς) προκαθημένων, Πατρι-
 αρχικοῦ ἴσον γράμματ(ος) κ(α)τ(ὰ) τὴν παρελθοῦσ(αν) δεκάτην Ἰ, ἐκδοθὲν
 διαλαμβάνων καλῶς κ(αι) κατὰ τὴν τῆς ἀνατολικ(ῆς) κ(αι) ἡμετέρας Ἐκ-
 κλησί(ας) παράδοσιν, ἵνα πάντες ὑμεῖς οἱ αὐτοὶ ὄντες γραικοὶ καὶ ἡμῶν
 ἀκούειν σφείλοντες ὡς καθολικοὶ κ(αι) ὡς κ(αι) ἐν τοῖς μέρεσιν ὑμῶν ἐκπλη-
 ροῦτ(αι) κ(αι) ἐν πάσ(αις) ταῖς ἐπαρχί(αις) τῶν καθ' ἡμᾶς Ἱερωτ(ά)τ(ων)
 ἀρχιερέ(ων) ἀλλὰ δὴ καὶ τ(ῶν) ἄλλ(ων) ἐπαρχι(ῶν) τῶν ἀγιωτ(ά)τ(ων)
 π(α)τριαρχ(ῶν), τῆς ἀλεξανδρεί(ας), τῆς ἀντιοχείας, καὶ ἱεροσολύμ(ων)
 νηστεύεται ἀπαραιτ(ή)τ(ως) κ(αι) ἀπροφασίστως τὴν παραμονὴν τῶν φώτων
 ὡς παραδέδομ(εν) ταῖς τοσαύταις ἐκκλησί(αις) κὰν τύχει σάββατον ἢ κυρια-
 κὴ ἑλαίον καὶ οἶνον συγχωρομ(ένων) καταλύειν δὲ κ(αι) οὐ νηστεύειν τὴν
 παρασκευ(ήν) ἀπροκρηματίστως διὰ τὴν συγχώρη(σιν) τοῦ δωδεκαημερίου
 ἀλλ' ἐσθίειν κρέας ὡς κ(αι) τὰς λοιπὰς δώδεκ(α) ἡμέρας.

Ὅταν δὲ κ(αι) ἡ τοῦ θείου εὐαγγελισμοῦ εορτὴ τῇ ἀγία καὶ μ(ε)γάλῃ
 ἐβδομάδ(ι) ἐμπέση μεταλαμβάνειν ἰχθύων καὶ ἐσθίειν ἰχθύας κ(αι) κατὰ
 τὴν μεγάλην πέμπτην ἀδυστάκτως φυλαττόμ(εν)οι μόνον ἰχθὺν μὴ ἐσθίειν
 κ(α)τ(ὰ) τὴν μεγάλην παρασκευὴν κ(αι) κατὰ τὸ ἅγιον καὶ μέγα σάββατον.
 Ὡς ἡ παράδοσις ἐκυρώθη διακρατήσασα καλῶς καὶ ἐπεὶ ἐξαιτέθ(η) τὸ αὐτὸ
 ἴσον τοῦ π(α)τριαρχικοῦ Γράμματος ὡς ἀληθῶς κ(αι) ὀρθῶς ἔχειν κ(αι)
 ἐκδοθ(έν) κ(αι) βεβαί(ων) τούτων ἕνεκα κυρωθέντων κ(αι) παρ' ἡμῶν τού-
 του χάριν γράφοντες, ἐν ἀγίῳ πνεύματ(ι) ἀποφαινόμεθα ἐπιβεβαιοῦντες αὐτὸ
 ὡς ἐξεδόθη κ(αι) ἐφάνη κ(αι) ἐγνώσθη ἡμῖν γνώμη κ(αι) τοῦ ἀγιωτ(ά)τ(ου)
 Π(α)τριαρχου ἀλεξανδρείας τοῦ ἐν ἀγίῳ πν(εύμα)τι ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ

καὶ σὺλειτουργοῦ ἢ τῶν ὑπογραψάντων ἀρχιερέ(ων) κ(αι) ἱερέων ἵνα τὰ τοιαῦτα ὡς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησί(ας) διακατέχοντες χωρὶς πάσης ἀντιλογί(ας) οὐδενὸς ἕλως ἀλλ' ὡς διακρίνοντος ἢ σκανδαλίζοντος ἐν ἀργία κ(αι) ἀφορισμῶ κ(αι) ἐξώσει τῆς ἐκκλησί(ας) παρακοῇ γ(ὰρ) λογίζε(αι) τὸ ταῦτα μετακινεῖν κ(αι) παιδεί(ας) ἄξιος κρίνε(αι) ὁ ἐναντιούμενος) ἐξ ὑμῶν. Φροντίσατε οὖν ὡς καὶ νῦν συνοδικῶς τούτου ἐνεκ(εν) ἐπεκυρώσαμ(εν) διακατέχεν ἔριδος πάσ(ης) τῆς ἀνωφελοῦς λογομαχίας κ(αι) ἀντιλογί(ας) ἀπεχομ(ένων), ἀντεχομ(ένων) δὲ πάσης παραδόσε(ως) διακρατησάσης ταῖς ἐκκλησί(αις) ἡμῶν εἰρηρικῶς ἵνα κ(αι) ὁ Θ(εὸς) τῆς εἰρήνης εἴη πᾶσι ὑμῖν.

ἐξεδόθη κ(α)τ(ὰ) τὸ ἀφ' ἧς ἔτος μηνὶ ἰουλλίου Γ'

† Ἐγὼ ἱερεὺς Κωνσταντῖνος ἀθηναῖος τὸ παρὸν γράμμα ὅτι ἀληθές ἐστιν

† κἀγὼ ἱερεὺς Ἐμμανουὴλ Φασουλαῦ ἐπιβεβαιῶ τὸ παρὸν ἄνωθεν πατριαρχικὸν γράμμα τᾶληθές οὕτως ἔχειν.

† κἀγὼ ἱερεὺς παντολέων ἀθηναῖος βεβαιῶ τὸ παρὸν γράμμα ὅτι ἀληθές ἐστὶν καὶ ὅτι ἀληθῶς τὸ ἴσα φέρει πατριαρχικὰ γράμματα.

† ἐγὼ ἱερεὺς σαράντης κάλμων μαρτυρῶ τὸ παρὸν πατριαρχικὸν γράμμα ὅτι ἀληθές ἐστίν.

* Ἐδῶρηται ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ ζωναροῦ εἰς φύλλα 293 τινὰ κεφάλαια τοῦ ἐν ἀγίας νικηφόρου Πατριάρχου κωνσταντινουπόλε(ως) ἐξ ὧν εὑρηται καὶ δταν ὁ εὐαγγελισμ(ός) τῆς παναγίας φθάση τῇ ἀγία κ(αι) μεγάλη πέμπτη ἐσθίειν καὶ μεταλαμβάνειν ἰχθύων.